

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ח ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
שנת התשע-עשרה

פ נ ת ס (חש"ר)

ה פ ט ר ה
ראשונה מבין ג' דבורות
ירמיהו א'

א. שאלה כללית

פסוק ד': ויהי דבר ה' אלי לאמר:

וכן יחזקאל א' ג': היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי...
הושע א' א': דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי
יואל א' א': דבר ה' אשר היה אל יואל בן פחואל...
יונה א' א': ויהי דבר ה' אל יונה...

השנה לפסוקים אלה:

במדבר כ"ג א' - ג': ויאמר בלעם אל בלק: בנה לי בזה שבעה מזבחות וחכן לי
בזה שבעה ערים ושבעה אילים. ויעש בלק כאשר דבר בלעם ויעל בלק ובלעם
פר ואיל במזבח. ויאמר בלעם לבלק: התיצב על עולתך ואלכה, אולי יקרה ה'
לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך - וילך שמי. ויקר אלוקים אל בלעם.

במדבר כ"ג י"ד - ט"ז: ... ויעל פר ואיל במזבח ויאמר אל בלק: התיצב כה
על עולתך ואנכי אקרה כה. ויקר ה' אל בלעם...

כיצד מחבטא בכסוקים האלה ההבדל העקרוני שבין נבואה נביאי ישראל לבין נבואה
בלעם?

ב. א': דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענחות...

רד"ק: ומה שהחל ב"דברי", למי שכולל בספר זה כל דברי נביאות שנבא על
לשראל ועל העכו"ם וכן דברי עצמו, מה שקרה לו בנבואתו עם ישראל.

השנה פסוק ראשון זה בירמיהו לפסוק א' שבספרי כל שאר הנביאים
(חוץ מעמוס א' א;)

- 1) מה הומיהה שרצה רד"ק ליישב במסוקנו זה?
- 2) למה יתכון באמרו שספר זה כולל "דברי עצמו"?
- 3) במה שונה לדעתו ספר ירמיהו מספרי שאר הנביאים?

ג. ה': בשרם אצרך בבטן ידעתיך.

השנה לפסוקנו את הפסוקים הבאים:

בר' כ"ט ה': הַיָּדְעָתָם אֶת נַחֲוֹר
וַיֹּאמְרוּ יָדְעוּ.

בר' מ"ב כ"ג: והם לא ידעו כי שומע יוסף
דב' ל"ד ר': ולא ידע איש את קבורתו

שמואל א' ג' כ': וַיֵּדַע כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי
נֶאֱמַן שְׁמוּאֵל לְנִבְיָא לַה'

בר' י"ח י"ט: וידעתיו למען אשר יצוה
אח בניו ועיני רש"י שם!

שם ל"ג י"ב: ואחיה אמרת ידעתיך
בשם וגם מצאת חן בעיני
ועיני רש"י שם.

עמוס ג': רק אתכם ידעתי מכל
משפחות האדמה, על כן אפקוד
עליכם את כל עונותיכם.

תהליט א': כי וידע ה' דרך צדיקים
ודרך רשעים תאבד

1) מה בין שני לשונות של "ידע" בפסוקים אלה ולמי איזו לשון יש
לפרש את "ידעתיך" שבפסוקנו?

2) ע' ירמיהו י"ב ג': ואחיה ידעתיך
מראני ובחנתי לבי אחך
החיקם כצאן לטבח...

היש לפרש "ידעתיך" שבפסוק זה באותה הוראה שבפסוקנו או בהוראה השניה?

ד. י' ראה המקדתיך היום הזה על הגויים ועל הממלכות לנתוש ולנחוצ ולחאביד
ולהרס לבנות ולנטע.

1. מה חשיבות פסוק זה בחור פרקנו ובחור ספר ירמיהו כו לו?
ועיני פרק י"ח ז' - י'
ועיני פרק ל"א כ"ז!

2. המלבי"ם לפסוקנו:

פעל "נתח" מיוחד אל הנטיעות, שעוקר הנטיעות ממקומם, ומגביל וגד מעל "נתח" ו"הרס" שמיוחד אל הבנין, כי משני אלה ידבר כאן, כמו שאמר "לבנות ולנטוע". וכן אמר לקמן (מ"ה ד') "את אשר בנית אני הורס, את אשר נטעתי אני נותח". וכן (כ"ד ו') "ובניתים ולא אהרוס ונטעתי ולא אתוש".

"ולהאבד" מוסיף על "לנתח", שהנחת - נעקר ממקומו ונעדין הוא במציאות, והנאבד - נאבד לגמרי, וכן אמר להלן (י"ב י"ז) "ואם לא ישמעו, ונתחתי את הגוי ההוא נחוש ואבד" (שלא תהיה הנתישה על מנת לטעת שנית, רק על מנת לאבד). וכן "להרוס" מוסיף על "לנתח", כי ההרס והנתישה הם שני דברים: "הנתישה" ח"ו וגם על אבן אחת, ו"ההריסה" הוא על כלל הבנין, ובזה מושג ההריסה כולל יותר.

והכתובים יציירו את הגוי בצירור יער צומח עצים, ואת הממלכה ידמו לבנין בני.

ואמר "על הגויים" - לנחוש ולהאבד ולנטוע.

ואמר "על הממלכות" - לנתח ולהרוס ולבנות.

א) הסבר, כמה מחאים דמוי היער לגוי ודמוי הבנין לממלכה ולא להיפך? הידועים לך מקומות בחנ"ך בס משתמשים הכתובים בדמויים אלה לסמל גויים וממלכות?

ב) הסבר, למה הקדים הנביא בפסוקנוא פעלי הנתישה וההריסה לפעלי הבנין והנטיעה?

ג) הסבר את מקומו של ו' החבור בפרשת הפעלים שבפסוקנו, למה באה לפני הפעל השני השלישי הרביעי והששי?

3. האלשיך לפסוקנו:

אין כוונת נבואותיך לנחוש ולנתח אלא כדי שישובו בחשובה ויתקנו, כי בעלי בוירה הם. והוא כענין "סתירת זקנים - בנין". ועוד; כי מה שהוא נבואות "לנחוש ולנתח" - הכוונה היא "לבנות ולנטוע" כי כוונת הנבואות הרעות - אם לא ישובו - הוא לבנות ולנטוע, כדי שישמעו ויקבלו מוסר וישובו ואבנם ואטעם, נמצא וגם מה שיראה שהוא "לנחוש ולנתח" הכוונה "לבנות ולנטוע".

האט פירושו לפסוקנו הוא פשוטו של מקרא אם לא? נמק תשובתך!

ה. י"ז אל תחת מפניהם - טן אחתך לפניהם.

מלבי"ם: "אל תחת מפניהם" - להחניף להם, כי אז "אחיתך לפניהם" לא אם תעז שנים כנגדם.

1. הסבר בדרך פסיכולוגית, כיצד הראשון גורר אחריו את השני.

2. למה נאמר במחציתו הראשונה של הפסוק "מפניהם" ובמחציתו השניה "לפניהם"?

ו. י"ח ואני הנה נתחית היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחומת נחושת... למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ.

אלשיך: אל תאמר: "אולי אם יום או יומים אחזיק מצחי לעומת מצחם (המליצה שאולה מיחזקאל ג' ח', עיין שט!)", אחרי המשך ימים אלאה או יתול בי מורא, בראותי רבים וגדולים קמים עלי" - דע לך, כי נהפוך הוא, כי אם תחיל לעצור כח נגדו, חילך הולך ומחזק אותך יותר, כי הנה תחילה תהיה "כעיר מבצר" שהוא מאבני גזית ואחר-כך "לעמוד ברזל", שהוא קשה מן האבנים ואחר "כחומת נחושת" החזק מברזל.

ולקנות אבירות לב (=אמץ רוח) אל תחיל מעם הארץ ואחר כך חלך אל השמים ואחר כך אל המלך פן תהיה מעורר בלבך מרץ לבב, שלא תערב לבך להמשיך בגדולים בראותך כי גם ההמון לא יחשיבוך באדם, כי לא העז לדבר כי את נגדו, אך עשה זאת ושבור מוראך ופחדך פעם אחת ותחיל במלכים ואחר כך לא ישאר בלבך מורך כשתמשיך בשרים ותסיים בקטניהם - הם המון העם.

מה היא הפליאה הסגנונית בפסוקנו, המוצאת את פתרונה בדברי האלשיך?